

TAJIRIBA MAYDONIGA EKILGAN MANGOLD (BARGLI LAVLAGI) NAVLARINING QISQACHA TASNIFI

Oybek Mamajonov

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar institutining
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini saqlash va qayta
ishlash fakulteti "Intensiv sabzavotchilik, bog'dorchilik,
uzumchilik va issiqxona xo'jaliklari" kafedrası assistenti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7189152>

Kalit so'zlar: ildizmeva, mangold, rim karami, soyasevar, nav, tuzilishi.

Ключевые слова: корнеплод, мангольд, романская капуста, соя, сорт, структура.

O'zbekistonda Mangold o'simligi kam tarqalgan bo'lib uning asosiy sababi halqimizning uning ko'katini iste'mol qilishga odatlanmaganidir. O'zbekistonda Mangold o'simligini yetishrishni xo'jaliklarga joriy etish muammosini hal etishda uning iqlim sharoitlariga moslasha oladigan navlarini yaratish muhim ahamiyatga egadir.

Mangold oddiy lavlagining yaqin qarindoshidir, faqat u ildizmeva hosil qilmaydi va ularda foydali moddalarni saqlamaydi. Ammo juda yaxshi ko'k massa beradi – ko'rkam, qalin, kuchli va eng muhimi ishtaxani qitiqlaydigan. Aynan mangold barglarida foydali moddalar va vitaminlar to'planadi. Va undagi tolalar uzoq vaqt davomida ichaklarni ish bilan ta'minlaydi va shu bilan uning buzilishini oldini oladi. Yevropada u uzoq vaqtdan beri mashhur bo'lib kelgan, ammo bizning mamlakatimizda u etishtirishning qulayligi, hosildorligi va foydali xususiyatlari tufayli mashhurlikka erisha boshlasa ajabmas.

Mangold deyarli hamma joyda o'sishi mumkin bo'lgan juda chidamli o'simlik. Juda kislotali tuproqni va soyani yoqtirmaydi. Bu o'simlik soyada ham ham o'sadi, lekin kamroq mazali barglar bo'ladi.

Mangoldning ikki toifasi mavjud - bargli va qalin bargpoyali. Birinchisi o'sib, qalin va go'shtli barglari bilan uzunroq barglar beradi, ikkinchisi esa kenglikda o'sib, shoxlanadi, shuning uchun u ko'proq yashil massa beradi. Bundan tashqari, turli xil turlar barglarning rangida farq qilishi mumkin, ammo bu ko'proq kosmetik ta'sirga ega, chunki ba'zi joylarda mangold manzarali o'simlik sifatida o'stiriladi. Xo'sh, ba'zi odamlar rangdor va shakli o'zgacha barglari bo'lgan katta barglarni yaxshi ko'radilar.

Mangoldning ildizi tik o'sadi, yuqori qismi ancha serbarg va slindrsimon, juda ko'p yon ildizlar chiqaradi. Go'shtdor, oq yoki qizil rangga, qattiq tuzilishga va yoqimsiz ta'mga ega. Mavsum oxiriga kelib, u musht kattaligiga o'sadi va barg poyasi bilan bir xil rangga ega bo'yaladi.

Barg lavlagining xususiyatlari: Poyasi barglaridan ko'ra mazali bo'ladi. Ular reven yoki selderey kabi ta'mga ega. Sanoatda etishtirishda hosildorlik – 50-60 t/ga.

Barg lavlagining barcha navlari ikkita katta guruhga bo'lingan: Bargli va bargpoyali. Bargpoyali navlarining ko'zga ko'ringan tomirlari bor. Barglari kichik o'lchamli, Bargpoyali navlari juda qalin va suvli. Ular qushqo'nmas o'rniga ishlatilishi mumkin. Ko'proq poyalarni kattaroq va qalinroq qilish uchun bog'bonlar barglarni kesishga murojaat qilishadi.

Bargli navlar katta go'shtli barglarning yam-yashil rozetkalariga ega. Bunday bagli lavlagilar ikkinchi nomga ega - Rim karami. Turli xil idishlarda salat, karam, ismaloq va boshqa bargli sabzavotlarni almashtirishga qodir. O'simlik tuproqda qishlashi mumkin, biroq bizning iqlim mo'tadil bolganligi sabab qishlab qolish bir muncha qiyinchilik tug'diradi.

Mangold sovuqdarbosh o'simlik bo'lib, o'tlog'i-botqoq va bo'z turpoqli unumdor suv bilan ta'minlangan maydonlarda yetishtirishga mos. O'simlik namni yaxshi ko'radi va yuqori tuproq namligini (80-85%) va havoning nisbiy namligi (75-80%) talab qiladi. O'rtacha sho'rlangan yerlarda ekishga yaroqli, yuqori me'yorda o'g'itlar berilishini talab qiladi, ayniqsa fosfor va kaliyli o'g'itlarni. Mangold ko'chatlari yaxshi chiniqtirilsa, yirik o'simliklari 5-60 S sovuqqa bemalol chidaydi. Salat uchun tuproq doim nam bo'lishi zarur. U go'ng, azotli va fosforli o'g'itlarga ekilganda mo'l xosil beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kononkov P.F., R.A.Kamarova – Salat, v ki zelenных ovoshnye kultury. Moskva – 1975 g.
2. Karimov A.K. Podzimniy sev ovoshnix kultur.//Tr. UzNIIOBKiK.- Выр. 4.- Tashkent.- 1965.- 23-37 s.
3. Meyejias J.A. Self-fertility and associated flower head traits in the Iberian taxa of *Lastusa* and related genera (Asteraceae) // - Plant Systematics and evolution.- 1994.-191.-3-4.-147-160p.
4. Muxanova YU.I., Komarovoy R.A. Metodicheskiye ukazaniya po selektsii zelenных, pryano-vkusovых i mnogoletnix ovoshnix kultur. // Byul. VASXNIL –Выр. Moskva – 1987. 3-10.-15-20.s.
5. Sokol P.F. Uluchsheniye kachestva ovoshnix i baxchevых kultur –M: Kolos, 1978, -S. 293.
6. Andreas G. Eissalat – eine Kultur mit Zukunft Rhein. Obst Lierpflazen, 1983,
7. Kapelnoye orosheniye. /<http://www.drip.agrodepartament.ru>.
8. Kapelnoye orosheniye. /<http://www.yug-poliv.ru>.
9. Kapelnyy poliv. /<http://www.propoliv.ru>.

- 10.Капельный полив «лентами»./http://www.hovzo.ru.
- 11.http://www.ars-grin.gov/cgi-bin/npgs/html/splist.1899
- 12.https://edaplus.info/produce/chard.html
- 13.https://ru.wikipedia.org/wiki/